

Historiske Oplysninger.

Opførelsen af Krudtmagasinerne (Krudttaarne, Krudthusene) i Christianshavns Ravelin (»Redanen«) og paa Amager 1779—83.

Fra gammel Tid opbevaredes Kjøbenhavns Fæstnings Krudt i egentlige Krudttaarne, fordelte umiddelbart indenfor Hovedvolden, medens Flaadens Krudtmagasiner (Taarne) laa indenfor Christianshavns Vold, i nogenlunde Nærhed af Flaadens Leje. Omkring 1764 var Admiralitetets Medlemmer bleven betænkelig ved at have Flaadens meget store Beholdninger liggende saa nær ved den fornemste Del af Staden (Slottene m. m.) og forhandlede med Ingeniørkorpset om Opførelse af nye Magasiner etsteds paa Amager. Disse Forhandlinger stod paa indtil 1769, da de afsluttedes med negativt Resultat. Man var kommen til det lykkelige Skøn, at blot Taget paa Bygningerne var af let Konstruktion, vilde en Explosion gaa lige tilvejs og ikke i synderlig Grad udsætte Omgivelserne for Fare — dette tiltrods for at man jævnlig omtalte den „bedrøvelige og voldsomme Virkning, som Krudet udi Brescia“ nylig havde forarsaget, ved at et Magasin dør var gaaet i Luften. I November 1771 optog Struensee Planen og befalede ved en Kabinetsordre General Huth til at fremsætte Forslag. Disse blev ogsaa udarbejdet, men to Maaneder efter blev Struensee styrtet, og da det næsten blev anset for Højforræderi at genoptage hans Planer, faldt Sagen hen.

10 Aar efter, den 21/3 1779 om Morgenen, erfarede Kjøbenhavn imidlertid selv den „bedrøvelige og voldsomme Virkning“ af, at Krudttaarnet ved Østerport gik i Luften med Vagtmandskab (af Norske Livregiment, nu 2den Bataillon) og det Hele; og ikke alene dræbtes et ret betydeligt Antal Mennesker, men store Ødelæggelser skete i hele den nordøstlige Del af Staden.

Hvorledes Explosionen var opstaaet blev aldrig opklaret; men militære Akter viser, at der i den nærmeste Tid derefter førtes skarp Krig med tobaksmogende Civilister og Soldater i Nærheden af Krudttaarne; saa her har man vel først søgt Aarsagen. Mere sandsynligt er det dog, at Explosionen er fremkommen ved en Selv-antændelse; thi i Taarnets nederste Rum var mod den tilsynsførende Officers Protest indlagt en Mængde mere eller mindre „fordærvet“ civilt Krudt, der laa og flød rundt paa Gulvet, og det kunde bevises, at de sidste 36 Timer før Explosionen havde Taarnet været laaset og lukket. Lige en Uge i Forvejen havde iøvrigt den nævnte Officer paa det stærkeste advaret mod Faren og med profetisk Blik udtalt, at „den største Ulykke kan blive Følgen“, hvis man ikke snarest fjærnede det civile Krudt.

Den udstaaede Skræk virkede øjeblikkelig, og endnu samme Dag sammentraadte ifølge kongelig Ordre selveste Geheimestatsraadet lige fra Schimmelmann og Schack Rathlou o. s. v. ned til Guldberg, og faa Dage senere fremsatte det Forslag om det farlige Stofs Opbevaring i Fremtiden. Kortelig angivet skulde Frederiksværk være Hovedoplagssted for Fæstningens Krudt; store Krudtmasser, navnlig af Flaadens, førtes bort fra Staden til Frederiksværk, Jylland og Norge; de nødvendige Brugsbeholdninger skulde anbringes i Fæstningens Udenværker, altsaa foran Hovedvolden, under forøgede Forsigtighedsregler; til de øvrige større Beholdninger skulde der opføres Magasiner dels paa Amager, dels ude ved Flaskekroen; en „bedækt Vej“ foran Christianshavns Hovedgrav fra Amagerport („Redanen eller Place d'Armes“) til Lynetten og Chr. 5.'s Bastion („Kvintus“), hvori Magasiner skulde opføres til Flaadens Brugsbeholdninger, skulde anlægges; en Dæmning lægges fra Lynetten (Kvintus) „til Amager“ til Transport af Flaadens Krudt fra Magasinerne paa Amager, og endelig skulde der paa Amager lægges en 400 Alen lang Dæmning fra et Sted (Kastrup) mellem de projekterede Magasiner ud til tilstrækkeligt dybt Vand, hvor ogsaa Flaadens Fartøjer kunde hente Krudt. Til disse Arbejder kunde der raades over 125,000 Rdl., hvoraf Kjøbenhavns Brandkasse, subsidiært Byen selv, skulde udrede de 100,000.

Arbejdet skulde fremmes det mest mulige og i Hovedsagen være tilendebragt i 3 Aar. Hvorefter Kommissionen foreslog det Hele lagt i Hænderne paa General Huth, der selv var Medlem af Geheimestatsraadet. Huth foreslog og gennemførte, at man ganske opgav det gamle System med egentlige Taarne med massive Mure og hvælvede Etageadskillelser og gik over til almindelige Husbygninger med forholdsvis tynde Vægge og paa kun een Etage. Dette var billigere, hurtigere gennemførligt og hensigtssvarende. Opførelsen af Magasinerne ved Flaskekroen blev dog hurtig opgivet paa Grund af de vidtløftige Transporter til og fra.

Endnu i Aaret 1779 blev to af Magasinerne paa den „bedækte Vej“ (Ravelinen) færdige til Flaaden, og desuden var der udført forberedende Arbejder andre Steder, foretaget store Borttransporter af Krudt o. s. v. 1780 fuldførtes et stort og et mindre Magasin paa og ved Lynetten samt Nr. 3 i Ravelinen, og Dæmningen mellem Lynetten og Amager blev færdig. 1781 blev Magasinerne Nr. 4 og 5 i Ravelinen samt to store Magasiner til Hæren paa hver sin Side af Kastrup fuldført. 1782 og 83 opførtes endnu et til Hæren ved Kastrup og 4 til Flaaden hinsides Dragør. Samtidig var Dæmningen ved Kastrup ud i Søen bleven færdig og tre Vagtbygninger opført, hvormed Arbejdet var afsluttet.

Konduktør ved Arbejderne var navnlig Major Peymann, den senere Guvernør i Kjøbenhavn 1807. Murerarbejdet udførtes af Hof-Murmester I. Brandemann, Tømmerarbejdet af Mester Ch. Wæssing, men desuden blev der betydelige Arbejder til Smede, Snedkere, Malere, Gibsere, Glarmestre o. s. v. — ikke at tale om de store Jordarbejder. Dæmningen ved Kastrup blev udført af Danske Artilleribataillons udskrævede nordsjællandske Mandskab under en 4 Ugers Indkaldelse, medens den ved Ravelinen udførtes af Norske Livregiments og Kongens Regiments nationale sjællandske Mandskab i Løbet af to Aar.

Saa godt som samtlige Bygninger staar endnu den Dag i Dag, omtrent som da de blev opført for 150 Aar siden. Til de største af dem blev Grunden udgravet

2—2¹/₂ Alen dyb og i denne Del var der 3¹/₂ Stens Mur, over Jorden til 6¹/₂ Alens Højde 2¹/₂ Sten. Magasinerne i Ravelinen var betydelig spinklere, navnlig paa den ind mod Hovedgraven vendende Side. Deres to Længer var bygget i en noget spids Vinkel og lukket med en Mur. Det var forudset, at man ved en Belejring maatte nedbryde den indre, tynde Mur i disse Bygninger og hugge Skydeskaar i den ydre, svære til Forsvar udefter. Magasinerne paa Amager blev omgivet af en dyb og bred vandfyldt Grav og Stakitværk.

Bygningsmaterialerne hentedes mange Steder fra. Leverancen af de første 600,000 Mursten skaffede Guldberg sin Patron Arveprinsen, der ejede Jægerspris og Teglværker dør. Guldberg blev desværre meget fornærmet, da det viste sig, at Huth maatte kassere en Del af Stenene som uholdbare og forskrive Sten fra Værkerne ved Flensborg. Kalken leverede Grev Moltke (Bregentved) fra Faxe Kalkværker — under haard Konkurrence med det Interessentskab (bl. a. den kendte Arkitekt og Bygmester Harsdorff), der drev Værkerne paa Saltholm. Skønt den langvarige Søkrig mellem England og Frankrig m. fl. havde drevet Priserne paa Tømmer og Jærn m. m. højt op, lykkedes det dog den kloge og paapasselige Huth at faa de bevilgede Penge til at strække til. Han viste sig ogsaa herved som Mester i den Kunst at spare paa een (bevilget) Konto for at faa udført Arbejder under en anden (ubevilget). Som Bevis for, hvor fremsynet Ingeniørofficererne var, kan nævnes, at Bygningerne strax — altsaa paa et forholdsvis meget tidligt Tidsspunkt — forsynedes med „Torden-afledere“.

Huth viste ogsaa ved den Lejlighed sin praktiske økonomiske Sans, idet han ved sine Inddæmninger indvandt omtrent 600 Tdr. Land mellem Amager Port og den østre Strand — bl. a. de saakaldte „Fladerne“, (dør hvor nu de store Bjerge af Dagrenovation er opstaaet), hvor der sædvanlig stod godt en Alen Vand — og mellem Sundbyvester og Taarnby Remise godt 700 Tdr., som „urbar gemacht werden könnte“.